

Brez čevljev.

(Konec.)

Tako še nikdar ni pregledal Lojze od vseh strani svoje rojstne hiše, kakor takrat izza ovinka. Povsod je iskalo njegovo oko — očeta. — Samo da bi bili pri hlevu ali pri skednju, potem bi že bilo. A ni jih bilo videti nikjer. Seveda bi bilo najboljšo za Lojzeta, če bi jih zdajle ne bilo doma. Morda so odšli kam na njive, ali pa v gozd? Šel je malo naprej in še od druge strani opazoval. Tudi tam ni bilo videti očeta. „Za enkrat bo že“, si misli in zdirja proti domu. Previdno odpre vežna vrata. Ravno pride maček z zavihanim repom iz kuhinje, se oblizne in zamijavka. „Kako srečen je maček!“ si misli Lojze. „Njemu se ni treba bati, ker ni zgubil čevljev.“ — Gre dalje, odpre sobna vrata in zagleda očeta, ki so navijali uro. Smukne h klopi, vzame en materin čevljev in ga vrže pod klop, da se je slišalo, kakor bi bil vrgel svoje lastne čevlje. — Pozneje se je še večkrat spomnil tega hipa in se je vselej čudil, da mu je šinila ta misel v glavo. — Oče so prijeli še za drugo utež in za verižico, ne da bi se bili ozrli.

„Oče, lačen sem!“

„Lačen?“ izpregovoré oče in ga pogledajo. A Lojze ni mogel prenesti tega pogleda; povsil je oči.

„Zakaj si se pa jokal, Lojze? Ste se pa zopet kaj topli domov grede, ali si v šoli kaj skupil?“

„Nič hudega oče. Med potjo mi je padlo nekaj v oči, in sedaj imam solzne.“

„Tačo, tako! No, da le ni kaj drugega. Vzemi si v kuhinji, potem pa spusti svinje na dvor.“ Še enkrat so ga pogledali tako čudno, da je bilo Lojzetu prav tesno pri srcu, potem so pa odšli mrmraje, česar pa Lojze ni razumel.

Lojze se je nekoliko oddehnil, ko so se zaprla vrata za očetom. Prva nevarnost je srečno minula. Gre si v kuhinjo iskat jedi. — A danes mu ni šla kaša, dasi jo je imel navadno silno rad. Parkrat jo je zajel in potem šel izpuščat ščetince.

Tudi večerja mu ni dišala. Prav počasi je zajemal molče, četudi je bil drugače najbolj zgovoren. Mati so ga silili, naj je, pa jim je odvrnil, da ni lačen. „Pa ne, da bi bil kaj bolan, Lojze?“ so pristavili skrbeče mati. „Meni se zdiš nekam bled.“

„Saj me nič ne boli, mati!“

„E, saj se nisi mogel prehladiti, ko si šel obut v šolo“, dostavijo oče. —

Oče so posebno poudarili besedo o b u t in ga pogledali. Lojze sicer očeta ni pogledal, pač pa je dobro čutil njih pogled in je še bolj prebledel. Oče so se pa na tihem zadovoljno nasmehnili.

Drugi dan je bilo zopet toplo vreme. Lojze je ponoči zelo slabo spal. Dolgo je mislil na svoje izgubljene čevlje in bridko je obžaloval

svojo lahkomiselnost. Pozno v noč je zadremal, a čevlji so ga še nadalje mučili v sanjah, da se je premetaval po postelji in stokal, da je bilo čudno. Zjutraj pa je bil proti svoji navadi prvi pokonci. Navadno so ga morali po dvakrat, trikrat klicati, preden je vstal; sedaj ga pa še enkrat ni bilo treba. Kar napravil se je ter vprašal očeta, ki so se ravno napravljali, ali naj svinje spet spusti, ali naj gre k živini? Odšel je, in mati so vprašali očeta, kaj je vendar s fantom, da je tako čuden. Bolan menda tudi ni, drugače bi ostal v postelji? Oče so materi razložili Lojzetovo bolezen in pristavili, da zdaj rabi zdravila in je upati, da ga ta bolezen ne napade nikdar več.

Lojze je ščetince tako dolgo pasel, da so ga morali oče opomniti, naj jih zapre in naj gre v šolo. Molče je to storil in odšel v šolo. Pri stelniku že najde Matevžka, ki je iztikal in brskal po grmih.

„Si jih našel, Matevžek?“

„Nič.“

„Nič?“ je vzdihnil Lojze. „Kaj bo, kaj bo! Že včeraj sem komaj prikrival. Oče me tako čudno gledajo, kakor bi vse vedeli. Dolgo ne bom mogel več prenašati njih pogleda in poslušati teh opomb. Tako mi je hudo, da ne vem, kaj bi počel. Že snoči bi bil skoro pokleknil prednje in jim razodel vse.“

Šla sta molče dalje. Kar se oglasi Matevžek: „Lojze, jaz pa že vem, kdo ti je vzel čevlje?“

„Kdo, povej, kdo?“ vzklikne Loje vesel.

„Čakaj! Ti si jih bil spravil v tisti košati grm. To dobro vem. Danes sem ravno ondi brskal po listju ter videl, da je nekdo odrezal ondi prekljo.“

„Kaj bo preklja? Povej rajši, kdo je vzel čevlje!“

„I, tisti, ki je odrezal prekljo“, odgovori ponosno Matevžek.

„Kdo jo je pa odrezal?“

„I, Bog vedi!“

„Potlej pa tudi nič ne veš!“

„Imena seveda ne vem. Gotovo jih je pa vzel tisti, ki je odrezal prekljo.“

„Kdo je pa rabil prekljo?“

Tega vprašanja nista mogla oba rešiti: Preklja se vendar rabi povsod. Lahko jo rabi kdo za krovca, lahko za obroč, za vitre, za trto, za šibo ali še zakaj drugega. Torej s tem ni bilo nič. Žalostna sta šla svojo pot.

Iz šole grede sta zopet prebrskala vse grme in zopet zastonj.

* * *

Cas je mineval. Lojzetu se je zdelo, da mineva počasi, kakor še nikdar ne. Komaj teden dni je minulo, odkar je izgubil svoje čevlje in vendar že tako dolgo trpi v strahu in trepetu, kakor da bi bilo najmanj par mesecev od takrat. Če se je pa domislil, da postaja vsak dan hladnejše, in da lahko zapade danes ali jutri sneg, mu je postalo vroče, in želel si je, da bi vendar počasneje minevali dnevi.

Koliko je Lojze pretrpel v tistih dnevih, tega ne more nihče povedati. Kjer je bil, kar je delal, mislil je vedno le na čevlje. Še celo ponoči ga je skrbelo, da ni mogel spati. In kadar mu je zatisnil zaspanec trudne oči, je zopet iskal v stelniku svojih čevljev. — K mizi si skoraj ni upal priti. Oče so ga gledali tako prodirajoče in čudno nenavaden nasmeh jim je igral na ustnicah. Tega Lojze še ni bil opazil dotlej. Tudi izpraševali so ga često to in ono, in Lojze je odgovarjal zmedeno in s povešenimi očmi. — Čudno! — Skoro pri vsaki jedi se je govorilo tisti čas pri Škodovih o obuvalu. Res je prihajala zima. Toda, saj je tudi druga leta prihajala, in vendar se ni še nobeno leto toliko govorilo o tem predmetu, kakor baš zdaj. Lojze je ob takih prilikah izpreminjal barve in kopicil laž na laž. — Da, te laži! — Prvo lažnivo dejanje je storil takrat, ko je vrgel materin čevelj pod klop, da bi varal očeta. In potem so se množile laži vsak dan in vedno bolj. Sedaj že sam ni mogel vedeti, kolikokrat se je zlagal te dni. Te laži so mu tudi težile srce. Dobro je vedel, kako ostudna je laž, in vendar je lagal naprej. Prva laž je sprožila drugo in tako je šlo naprej. Zdelo se mu je, kakor da je potočil z visokega hriba debel kamen v dolino; izprva se vali sam, potem pa sproži spotom na stotine manjših in večjih kamenov, in vse skupaj drvi v dolino. Tako je bilo tudi z Lojzetovimi lažmi.

Kolikokrat je že hotel odkriti očetu vse, pa le ni mogel. Zdaj se mu je zdelo, da bi bil prvi dan to čisto lahko storil, a potem je bilo vsak dan težje in ob koncu tedna se mu je zdelo skoro nemogoče. Pa vse bi biló še šlo, da je bila pomlad. Ali bliža se zima, in takrat je treba biti obut.

Nekega jutra se Lojze zopet zbudi iz težkega spanja. Čudno se mu je zdelo, da je že tako svetlo, in da še niso vstali ne oče, ne mati. Sklone se v postelji in vidi zunaj že mnogo snega. Hitro zleze zopet pod odejo, in v glavo mu šine misel, da bi se naredil bolnega. Ravno je premišljeval, katera bolezen bi bila najbolj vrjetna zanj, kar se odpro vrata, in se začuje očetov glas: „Sneg imamo, sneg, Lojze! Kako si se ga druga leta veselil! Hitro čevlje na noge, pa greva drevje otresat, da se ne polomi.“

Oče so prišli nekoliko prehitro. Lojze si namreč še ni mogel izmisliti bolezni — in tako ni kazalo drugega kakor vstati. Vedel je, da je zdaj prišel tisti trenutek, ko more očetu povedati vse, vse, pa naj se zgodi karkoli. Jame se oblačiti prav počasi, samo, da si pridobil časa in premisli, kako bi očetu vse povedal. Oče so odšli k živini in vsak čas so se imeli vrniti. Skopical je Lojze oblečen in bos po sobi, ko so zopet vstopili oče.

„No, kaj še nisi obut? Kaj pa še iščeš?“

„Čevljev, oče.“

„Boš vendar vedel, kje so. Ne? Kakšen red pa imaš?“

Očetov glas je bil trd in osoren, kakor še nikoli. Stresel se je Lojze po vsem životu. Zdaj je treba na dan. Še dokaj mirno odgovori: „Oče, čevljev nimam več. Izgubil sem jih.“

„Izgubil? Tako?“

„Da, oče! Oh, lepo vas prosim! Izgubil takole.“ —

Lojze pove vse, in vedno lažje mu je pri srcu. Godilo se mu je tako nekako, kakor v izpovednici. Ko je končal, je zopet začutil mir vesti ter mirno pričakoval zaslužene kazni.

Ali jo je dobil?

Ne vem. Toliko pa vem, da hujše kazni ni mogel dobiti, kakor jo je občutil tiste dni, ko je lagal in varal očeta.

Kompoljski.

Stara suknja.

Nekega zimskega dne je potrkal na vrata moje sobice berač.

Tresel se je revež, zobje so mu šklepetali, da je komaj izgovoril par besedi:

„Dober dan — prosim —“

Oblečen je bil tako lahno in napol. Zunaj pa je tulila burja ter plešala s snežinkami okrog oglov.

Revež se mi je zasmilil.

Stopil sem k omari, odprl vratca in pregledal obleke, katera bi bila, da jo podarim siromaku. Nič kaj pripravnega ni bilo. Na zadnjem klinu je visela stara, še močna suknja. Snel sem jo s klina, pa vendar sem se še obotavljal.

Ej, ne bo sveta konec, če mu jo dam. In podaril sem mu tisto težko suknjo.

Zakaj sem se obožavljal?

Stara suknja je bila — in že dolgo je nisem nosil. Že davno je visela na klinu in se prašila.

Pa vseeno sem jo težko dal, . . .

Čujte, povem vam povest o tej stari suknji. — — Dijak sem bil, v spodnjih razredih še. — Nekoč po zimi je bilo. Ravno dosti snega smo imeli tisto leto.

Zimskega dne je prišla k meni mati. Nujne opravke je imela. Prišla je v mesto, ter obiskala mene.

Mrzel dan je bil . . . Pod nogami je škripalo . . .

Ob enajstih smo šli iz šole. Drugi so si oblačili tople, težke suknje, jaz sem pa zdihoval in se tresel mraza.

Pa ni bilo drugače. Vedel sem, da doma ne zmorejo. — — Vedel sem dobro, kako obračajo belič, preden ga izdado za potrebno stvar. Zame gre največ . . . Vedel sem za vse to. Zato sem skrival in nisem pravil doma o svojih potrebah.

Tistega dne pa je bilo drugače.

Pred šolo me je čakala mati. Vesel sem je bil, ker dolgo je že ni bilo. Pa tudi danes ni imela mnogo časa. Spremiti sem jo moral nekoliko.